

D • N

3/8 1952

## De fångna folkens frigörelse

I det republikanska partiets program fördömes "tillbakahållandets negativa, fruktlösa och omoraliska politik, som överlämnar otaliga människor till en despotism och gudlös terrorism som efter hand gör det möjligt för de härskande att forma de fångna till vapen för krossandet av oss". Det bör göras klart att USA:s politik "med glädje ser framåt mot dessa fångna folks verkliga oberoende". Såsom guvernör Stevenson påpekade till Dagens Nyheters korrespondent (27 juli) går avvissandet av "tillbakahållandets politik" (the policy of containment) inte bra ihop med proklamerandet av de undertryckta folkens frigörelse: skall man befria de undertryckta, måste man i första hand hålla undertryckaren tillbaka från nya erövringar. I huvudpunkten bjuder emellertid demokraternas program på liknande deklarationer. "Vi ser framåt till den dag då Polens frihet och friheten för andra av Sovjet undertryckta satelliter — Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien, Bulgarien, Albanien, Litauen, Estland, Lettland och nationer i Asien under Sovjets väld — återställs och dessa folk ånyo kan inta den plats i de fria nationernas gemenskap som tillkommer dem."

Vad menas med detta? Det omedelbara taktiska syftet är uppenbart; det gäller att vinna de miljoner röster som kommer från amerikaner födda i eller härstammande från de av Ryssland med eller utan svärds slag erövrade länderna. Men hur skall det gå till att uppfylla det halva löftet om befrielse? Här tiger programmen utom på en enda punkt: den amerikanska utlandsradion, "Voice of America", skall arbeta på att tränga igenom järnridån och föra frihetens budskap till fångarna bakom den.

Här föreligger, såsom särskilt Manchester Guardian påpekat, ett fruktansvärt dilemma. De fria folken kan inte stå likgiltiga och avvissande till de undertrycktas lidanden och förhoppningar, de kan inte — till skillnad från hr Undén i den svenska riksdagen — förklara att dessa folk i själva verket fått det öde som de förtjänat. Känslan för dessa piskade och dresserade fångar kan ingen människa, lycklig nog att leva i en självständig och fri stat, komma ifrån; våra samveten skulle vara döda om vi aldrig med pina tänkte på dessa olyckliga, om vi aldrig hoppades på deras befrielse. Men vart skall medkänslan leda i praktiskt handlande? Alla vill bevare freden och slåss blott vid ett angrepp; båda de stora amerikanska partierna lovar i första rummet att verka för fred. Men en agitation som eggar fångarna till motstånd eller uppror — i överensstämmelse med James Burnhams rekommendationer i "The Coming Defeat of Communism" — blir lätt ett hänsynslöst spel med miljoner människoliv. Väs-

tern kan inte anständigtvis uppmuntra en revolt och sedan med armarna i kors låta den slås ned. Och dock är ett krig, som inte ter sig ofrånkomligt, för de fria folken avskyvärt. Till detta kommer slutligen att ingen kan bedöma resultaten av en befrielse; i flera av de ryska satellitstaterna skulle sannolikt den bestående regimens undergång kunna leda till upprättandet av ett nytt tyranni, av fascistiskt i stället för av kommunistiskt märke.

\*

Här föreligger ett dilemma, inte en skenbar svårighet som genom analys kan övervinnas. I sin ohyggliga tillspetsning är detta dilemma nytt. Otaliga nationer — om man med nation menar en folkgrupp med egen styrelse, gemensamma traditioner och en viss sammanhållning — har gått under genom erövring; i otaliga fall har en del av en nation ryckts lös och överförs till en annan. I äldre tid var emellertid själva undergången, själva lösryckandet — om man bortser från alla med operationen förenade lidanden — inte så fruktansvärda. Bristen på egentlig nationell medvetenhet mildrade förändringen; för massan av livegna bönder var det likgiltigt om de levde under kungen av Frankrike eller hertigen av

Burgund, på några årtionden förvandlades skåningarna från danskar till svenskar.

Med 1800-talets nationella väckelser blev läget ett annat. Överallt uppstod nationalitetsrörelser och i samband därmed aggressiva och systematiska försök att undertrycka nationaliteter. Ryssland var även då det mest typiska exemplet på förtryck och motståndsrörelser. Nationaliteterna kunde emellertid leva kvar, dels för att medvetenheten stegrades, dels för att undertryckningen med få undantag knappast innebar annat än begränsningar, förbud, tvång till lydnad och tystnad. Det var inte fråga om att göra om människor, att forma dem alla efter en hela deras tänkande och beteende bestämmande åskådning. Staten var fångvaktare, i värsta fall, men inte dressör.

Samtidens totalitära regimer går längre. Kommunismen inte bara förintar nationerna, den ersätter nationalitetskänslan med en tro vars främsta och nästan enda stabila artikel är den absoluta undergivenheten för de maktägande, men som i varje situation fyller hjärnorna med de föreställningar och åsikter som dessa maktägande finner tjänliga. Ett folk som under tillräckligt lång tid undergår denna process — jämför med den gamla kinesiska metoden att tillverka missfoster genom att låta barn växa upp i olikformiga lådor — blir ett annat, blir stympat, blir ett missfoster. Hur lång tid behövs? Det vet vi inte, men vi vet, och det är det mest skrämmande, att vid en viss tidpunkt blir talet om frigörelse meningslöst — de som skall frigöras är inte längre där.